

ни, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19>

2. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

3. Клименко Н.І. Щодо інституту конкурентної (альтернативної) експертизи / Н. І. Клименко // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2011. Вип. 11. С. 211-216.

4. Див.: «Комунальний заклад Дніпропетровське обласне бюро судово-медичної експертизи»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sme.dp.ua/>

5. Гресь О. Правки в КПК: кілька років на експертизу та відеофіксація з перебоями / Олександра Гресь. 2017. URL:// http://zib.com.ua/ua/131197-pravki_v_kpk_kilka_rokiv_na_ekspertizu_ta_vidيوفiksaciya_z_p.html.

6. Див.: Наказ Міністра юстиції України № 607/5 від 27.02.2019 р. «Про встановлення вартості однієї експертгодини у 2019 році»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0212-19>

Маренич А.А.,

студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Черненко А.П.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОКУРОРОМ ФУНКЦІЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ ЗА КПК УКРАЇНИ

В Україні здійснюються великомасштабні перетворення, спрямовані на зміцнення демократії й створення правової держави. За таких умов важливого значення набувають питання реформування кримінального процесу, зокрема введення у кримінальне процесуальне законодавство інституту процесуального керівництва досудовим розслідуванням, що зумовлене, зокрема, євроінтеграційними процесами.

Відповідно до нового кримінального процесуального законодавства функція керівництва досудовим розслідуванням покладається на прокуратуру, функціональна складова якої актуалізується внаслідок необхідності спрямування її діяльності на вирішення стратегічних завдань захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави, запобігання злочинам,

що набуває особливої ваги в сучасних умовах зростання злочинності, постійного виникнення кризових явищ в соціально-економічній сфері, анексії Криму та проведення АТО на сході України, трансформації правоохоронної та судової систем.

Слід зауважити, що Кримінальним процесуальним кодексом України (далі-КПК України) встановлено, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва ним (ч. 2 ст. 36 КПК України) [1].

Аналіз вказаного положення свідчить про те, що здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням законодавець не розглядає як нову функцію прокуратури, а визначає її як складову конституційної функції нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство.

Поряд з цим, в науковій літературі наголошується, що функцію процесуального керівництва не можна зводити до способу здійснення прокурорського нагляду, оскільки зміст і завдання процесуального керівництва і прокурорського нагляду є різними [2, с. 517].

Термін “керівництво” можна розтлумачити як діяльність керівника щодо спрямування процесу, вплив на розвиток, стан чого-небудь. Зокрема, “керівництво” охоплює право керівника давати вказівки, розпорядження, втручати-ся у безпосередню діяльність підконтрольного органу чи посадової особи, спрямовувати її, доручати здійснення певних завдань або самостійно їх виконувати.

Особа ж, яка здійснює нагляд, таких повноважень не має. Наглядати означає слідкувати за чиеюсь діяльністю для контролю, забезпечення порядку [3, с. 264, 347].

Метою ж процесуального керівництва є всебічне, повне та неупереджене дослідження всіх обставин кримінального провадження, для того, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності, і жоден невинуватий не був засуджений. Процесуальне керівництво здійснюється у конкретному кримінальному провадженні та стосується органу (посадової особи), який проводить досудове розслідування.

Чинним КПК України саме на прокурора – процесуального керівника покладено відповідальність за допустимість та достовірність доказів, зібраних у ході проведення досудового розслідування, на яких ґрунтується оголошення підозри, та обов’язок доведення у суді винуватості підозрюваної особи. Тому процесуальний керівник має бути наділений не тільки сукупністю наглядових повноважень, а й можливістю скеровувати хід досудового розслідування та правом особистої участі у здобутті доказів [4, с. 122].

В контексті висвітлення функції процесуального керівництва досудовим розслідуванням слід наголосити, що прокурор повинен володіти всією сукупністю доказів, зібраних у кримінальному провадженні, і бути переконаним у їх допустимості, достовірності та законності отримання. Процесуальний ке-

рівник має повний доступ до документів та інших відомостей, що містяться в матеріалах кримінального провадження. Він має право призначати ревізії та перевірки, приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, доручати проведення слідчих дій та негласних слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення та брати в них участь, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі дії [2, с. 516].

Разом з тим, прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише організувати процес розслідування кримінального провадження. Процесуальне керівництво з боку прокурора досудовим розслідуванням є ефективним способом забезпечення законності дій та рішень органів досудового розслідування [5, с. 27].

Раніше прокурор, що “наглядає”, відповідав лише за забезпечення законності в ході досудового слідства, тоді як за якість розслідування кримінальної справи відповідали керівники органів досудового слідства. Сьогодні прокурор – процесуальний керівник – ключова фігура досудового розслідування, відповідальна за забезпечення законності та якісного розслідування кожного кримінального провадження. У зв’язку з цим потрібно зазначити, що новації, введені Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р., спрямовані на переорієнтацію ролі прокурора (процесуального керівника) з епізодичного нагляду на безперервне керівництво ходом досудового розслідування конкретного кримінального провадження. Інакше кажучи, чинний КПК України зміщує акцент повноважень прокурора із нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, на керівництво процесуальною діяльністю органу досудового розслідування, підвищує цим статус прокурора як сторони обвинувачення у кримінальному провадженні. Що і зумовлює необхідність законодавчого розмежування процесуальної функції – “процесуальне керівництво досудовим розслідуванням” та наглядової – “нагляд за додержанням законів в діяльності правоохоронних органів, яка не пов’язана із проведенням досудового розслідування” [6, с. 12].

В цілому, підводячи підсумки, слід зауважити, що стосується досудового розслідування, то згідно із Законом України № 1401-VIII прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов’язаних з обмеженням особистої свободи громадян, – до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій [7].

Крім того, згідно із чинним КПК України слідчі органів прокуратури здійснюють досудове розслідування щодо злочинів, передбачених ч. 4 ст. 216 КПК України, до створення Державного бюро розслідувань. Вбачається, що слід прискорити це створення та забезпечити його належне функціонування,

оскільки це створює досить суттєву плутанину у повноваженнях органів прокуратури та призводить до конфронтації з іншими правоохоронними органами, насамперед із Національним антикорупційним бюро України, із яким переплітаються повноваження.

Отже, відповідно до нового КПК України повноваження прокуратури щодо процесуального керівництва досудового розслідування – це організація процесу досудового розслідування, визначення його спрямування, координація процесуальних дій слідчих та оперативних підрозділів, а також забезпечення дотримання вимог законів України під час отримання доказів та винесення процесуальних рішень в ході проведення досудового розслідування конкретного, окремо взятого кримінального провадження.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 14 квітня 2012 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 9-10. — Ст. 88.

2. Шульган І. І. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як окрема функція органів прокуратури / І. І. Шульган // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2016. - № 837. - С. 516-520.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – Ірпінь: Перун, 2001. – 1440 с.

4. Юрчишин В.М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці : [моногр.] / В.М. Юрчишин. – Чернівці : Вид. дім «Родовід», 2013. – 307 с.

5. Дьомін Ю. Функції органів прокуратури в контексті конституційних змін / Ю. Дьомін // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2016. – № 3. – С. 20–28.

6. Єна І. В. Кримінальна процесуальна компетенція прокурора у досудовому провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність” / І. В. Єна; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – К., 2014. – 20 с.

7. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>